

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Невяна Георгиева Фесчиева, дм

**на дисертационен труд
на
Яна Тошкова Тошева**

на тема:

**„Професионалното общуване на инспектора по общественото здраве-
възможности за оптимизиране“**

Научни ръководители:

доц. Станислава Павлова, д м.

доц. Цветелина Търпоманова, д.м.

за присъждане на ОНС „доктор” по област на висше образование:
7.Здравеопазване и спорт, професионално направление: 7.4. Обществено здраве и научна
специалност „Управление на здравните грижи”

Със заповед № Р 109- 486/ 18/11.2021 г. на Ректора на МУ -Варна, проф. Валентин
Игнатов, въз основа на доклад на проф. Силвия Борисова, д.оз.н. с вх.№ 102-
2877/04.11.21 и на решение на Факултет Обществено здраве на МУ-Варна по протокол
№173/09.11.2021г. съм определена като външен член на научно жури, а с Протокол №1
на НЖ и да представя рецензия за дисертационния труд на тема „**Професионалното
общуване на инспектора по общественото здраве - възможности за оптимизиране**“ за
присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в научната специалност
„Управление на здравните грижи“, професионално направление 7.4. Обществено здраве
и област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт.

Яна Тошева е родена през 1978 г. Дипломира се през 2000 г. като санитарен
инспектор (професионален бакалавър) в МК - Варна и през 2015 г. като бакалавър по

управление на здравни грижи към МУ - Варна; магистър е по същата специалност от 2016 г. Професионалният ѝ път от 2001 до 2016 г. преминава в специализирани в санитарния контрол държавни институции ХЕИ, РИОКОЗ, ОДБХ. От 2016 г. е асистент в Медицински колеж към МУ - Варна, като два семестъра преди това е също там хоноруван асистент. Има следдипломни обучения както в областта на държавния санитарен контрол, така и по педагогически и психологически въпроси. Зачислена е за специализация по медицинска педагогика. Развива се в научно -преподавателска насока - води семинари и практически упражнения на студентите от сп. Инспектор по общественото здраве (ИОЗ) в Медицински колеж Варна; има 11 пълнотекстови публикации в български списания и 2 в чуждестранни, както и съавторство в едно учебно помагало. Ползва английски и руски езици за научна комуникация - писмено и говоримо. Членува в Българското дружество по общественото здравеопазване и в Дружеството по хранене и диететика

Сведения за процедурата на докторантурата. Зачислена е със Заповед на Ректора на МУ-Варна Р-109-431/16.07.2018, на 22.07.2021 г. ѝ е назначен втори научен ръководител. На 28.10.2021 г. с решение на КС на Катедра здравни грижи (Протокол №235/28.10.2021 г.) е отчислена с право на защита. Не се установяват нарушения в процедурата.

Обща характеристика на труда

Представеният от ас. Яна Тошкова Тошева дисертационен труд съдържа 175 страници и е онагледен с 11таблицы, 62 фигури и 6 приложения; Библиографският списък включва 178 литературни източника, от които 126 са на кирилица, (в т.ч. 28 на руски език), 18 са нормативни документи и 26 – на латиница.

Материалът е структуриран в следните добре балансирани основни раздели: Въведение, Глава I – Литературен обзор - 48 стр.; Глава II - Цел, задачи и методология - 6 стр.; Глава III – Резултати и обсъждане - 55 стр.; Глава IV - Подходи при оптимизиране на професионалното общуване на ИОЗ - 11 стр.; Глава V - Изводи, Предложения, Приноси - 7стр.; Приложения - 22 стр. Библиография - 10 стр.

Актуалността на дисертационния труд е предпоставена на първо място от насочването му към дейността на основната институция за опазване на общественото здраве на средно равнище - РЗИ, която в последните години е доста пренебрегвана като обект на проучване. Фокусирането на изследователското внимание на докторантката

върху фигурата на Инспектора по общественото здраве (ИОЗ) идва да запълни една ниша: въпреки издигането му в статут на държавен служител и факта, че в голяма степен той създава лицето на държавния здравен контрол пред гражданите и операторите, проблемите на неговото функциониране остават на заден план. Ковид-19 епидемията в последните 2 години показва на практика негативните последици от това подценяване и засилва актуалността на дисертационния труд. Докторантката е избрала професионалното общуване на ИОЗ като рамка, в която да изследва и обсъжда проблемите на тази важна за общественото здраве професионална група. Има достатъчно основания да се получат резултати, които да бъдат в полза на бъдещо оптимизиране на дейността ѝ.

Оценка на дисертационния труд

Във **въведението** на дисертационния труд докторантката ясно обосновава важността на изследователския проблем.

Литературният обзор е ориентиран към двата съществени елемента на разглеждания проблем: теоретични въпроси на общуването в работна среда и инспектора по общественото здраве като обект на изследване - характеристика на професионалната дейност, фактори влияещи върху професионалното му общуване.

В първата, по-малка част на обзора докторантката, с добро познаване, представя стиловете на общуване. Във втората част тя прави анализ на „инспектора по общественото здраве“ като нормативно определена длъжност, позиция на държавен служител, видове роли в обществото и в екипа на държавния здравен контрол. Този анализ има приносен характер, преди всичко поради липса на такъв в нашата литература, но също и заради разширяването му с отчитане на външни и вътрешни фактори: влияние на промени в здравното законодателство, реформите в структурата на РЗИ, отношението и нагласите на обществото към ИОЗ, натовареност, конфликти на работното място. Въз основа на анализа докторантката е структурирала ясна схема на функциите и дейностите на ИОЗ, съответстваща на българското законодателство. От там извежда изискванията към личността и подготовката му с акцент върху комуникационните умения. Обсъден е национален и международен опит в обучения, свързани с професионалното общуване на ИОЗ (както във ВУЗ, така и като учене през целия живот). Изразеното лично отношение на докторантката към обсъжданите проблеми обогатява литературния обзор. Важно негово достойнство е, че за първи път дейността на ИОЗ е изследвана по възможно най-

пълнен начин, а полученият резултат може да има самостоятелен живот и да бъде отправна точка за бъдещи изследвания и практически решения в областта на общественото здраве. В конкретния случай, той е станал основа за разработване на адекватна методика на дисертационния труд.

Оценка на цел, задачи и методология.

Целта на дисертацията е формулирана: *Да се проучи професионалното общуване на ИОЗ с оглед разкриване на възможностите за оптимизиране на комуникативните им умения в процеса на работа.*

За изпълнение на целта са планирани пет **задачи**, които включват идентифициране факторите на професионалната среда, влияещи върху професионалното общуване, проучване мнението на ИОЗ и на експерти по същия въпрос, очертаване на професионално-личностния профил на ИОЗ като контролен орган в процеса на професионалното общуване, разработване на подходи за оптимизиране на професионалното общуване на ИОЗ на работното място.

Представени са четири хипотези. Добре описани са предмета и обектите (ИОЗ и експерти) на проучването. Обхванати са:

а. Инспектори по ОЗ (n=116), работещи в РЗИ - Варна, Русе, Добрич, Шумен, Разград, Силистра, Ямбол, като изследваните представляват 78% от щатния състав на ИОЗ в съответните инспекции, което в условията на епидемичната обстановка е постижение;

б. Експерти - лекари и главни инспектори (n=16), работещи в системата на РЗИ или друга институция, имаща отношение към общественото здраве. Много добре са представени етапите на проучването.

Използваните **изследователски методи** - документален, анкетен, дълбочинно интервю, SWOT-анализ са съответни на поставените задачи. Положително оценявам съчетаването на количествени с качествени методи и специално прилагането на дълбочинното интервю, както и тематичните области, които се засягат при провеждането му. Приложен е широк спектър статистически методи - описателни и методи за оценка, методи за проверка на хипотези – четири вида, корелационен анализ (коефициенти на Пирсън и на Спирман) и логистичен регресионен анализ. Запознаването с дисертацията показва, че всеки от тях е приложен адекватно и обогатява анализа на резултатите.

Методологията на дисертационния труд отговаря на съвременните изисквания, доказва подготовката на докторантката за изследователска работа и е гаранция за надеждност на получените резултати.

Резултатите и обсъждането са представени в пет параграфа, съобразно с поставените задачи и приложените методи: от анкетното проучване, от дълбочинните интервюта, факторите от трудовата среда с влияние върху професионалното общуване и поведение на ИОЗ, професионално-личностен профил на ИОЗ, SWOT-анализ на професионалното общуване и поведение на ИОЗ. Резултатите са статистически обосновани, много добре онагледени. Особен интерес представляват данните от дълбочинните интервюта, които надхвърлят задачата относно професионалното общуване и дават насока за бъдещи изследвания върху ИОЗ и работата по опазване на общественото здраве на РЗИ.

Глава четвърта „Подходи при оптимизиране на професионалното общуване на ИОЗ“ е съществена част на дисертационния труд, защото на базата на конкретни резултати от проучването си, докторантката развива практически подходи и предлага решения, които могат да имат значение в управление на процесите на ниво РЗИ. Разработени са два модела: *1. Модел за оптимизиране на професионалното общуване*, който представлява система за наблюдение, контрол и анализ на поведенческите характеристики на ИОЗ и превенция на професионалния стрес; *2. Модел на обучението на ИОЗ* чрез въвеждане на специализирани програми за развитие на комуникативни умения и решаване на конфликти.

Изводите на дисертационния труд произтичат логически от резултатите му. Установена е ролята на натовареността на работното място и ниската професионална удовлетвореност както за увеличаване честотата на конфликтите с лицата, подлежащи на контрол, така и изобщо върху професионалното общуване. Емоционалните и поведенчески характеристики на ИОЗ са важен фактор в професионалното общуване. Липсващата система за изграждане на професионални комуникативни умения у ИОЗ може да бъде компенсирана чрез интервенции върху психо-социалните фактори и предоставяне на обучения. В тази насока са и направените уместни предложения до различни институции - образователни и местата за реализация на инспекторите по общественото здраве.

Изявявам съгласие с формулираните приноси Бих се спряла само на най-важните характеристики на труда, които са в основата на приносите:

- Актуална, до скоро пренебрегван тема, добър дизайн на проучването, в т.ч. съчетаване на качествени и количествени методи, прецизна статистика, чрез която са установени зависимости, които дават нови идеи за изследователска и практическа работа;
- За първи път на всестрани анализ е подложена дейността на ИОЗ и проучено влиянието на факторите на професионалната среда върху процеса на общуване и дейността му;
- Очертан за първи път е професионално-личностен профил на ИОЗ;
- Направен е SWOT-анализ на професионалното общуване и поведение на ОИЗ;
- Идентифицирани са факторите, влияещи върху професионалното общуване на ИОЗ и разработени подходи и модели за оптимизирането му.
- Идеите за полезност на изследователската работа са довели до редица практико-приложни приноси

Автореферат и публикации по труда

Авторефератът към дисертационния труд отразява правилно структурата на разработката и съдържа в себе си най-важните резултати и изводи от проучването.

Във връзка с темата на дисертацията има три публикации, в които докторантката е първи автор.

Критични бележки и препоръки. Принципната ми препоръка към Яна Тошева е да продължи работата си върху конкретните дейтели на държавния здравен контрол. Богатството на резултатите се нуждае от разгръщане на допълнителна дискусия в посока, която не може да бъде обект на една дисертация. Сърцевината на тази дискусия вече да се разшири извън професионалното общуване и да засегне фундаментални проблеми на превенция и профилактика. В този смисъл една от конкретните ми препоръки е засилване на публикационната активност, но също и инициативи за достигане на идеите, породената от дисертационния труд изследователска работа до заинтересованата медицинската общественост и предизвикване на дебат.

Лични впечатления. Като докторант Яна Тошева правеше впечатление със стремеж за научно развитие; участието ѝ в научни форуми се отличаваше със свободно владеене на представяните материали. Точна, научно добросъвестна, тя доказва

възможностите си да усвоява и прилага нови изследователски методи и да се развива на научно-преподавателското поприще.

Заключение

Считам, че дисертационният труд на Яна Тошкова Тошева на тема **„Професионалното общуване на инспектора по общественото здраве-възможности за оптимизиране“** по актуалност, обем и качество на разработката, както и значимост на приносите отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника на МУ - Варна за неговото прилагане.

Във връзка с всичко изложено по-горе давам убедено своята положителна оценка и препоръчвам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“ на Яна Тошкова Тошева

23.12.2021г.

Рецензент:

/доц. Невяна Фесчиева, д.м./